

2017 JAARVERSLAG

JAAROVERZICHT

HOF VAN JUSTITIE
VAN DE EUROPESE UNIE

**20
17** **JAARVERSLAG**
JAAROVERZICHT

Het Hof van Justitie van de Europese Unie is één van de zeven Europese instellingen.

Als rechterlijke macht van de Unie heeft het tot taak om voor de naleving van het Europese recht te zorgen door toe te zien op de uniforme uitlegging en toepassing van de Verdragen. De instelling draagt bij tot het behoud van de waarden van de Unie en zet zich door middel van zijn rechtspraak in voor het Europese integratieproces.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie bestaat uit twee rechterlijke instanties: het „Hof van Justitie” en het „Gerecht van de Europese Unie”.

Inhoud

Voorwoord van de president	5
1/ Het jaar 2017 in één oogopslag	
A/ Een jaar in beelden	7
B/ Een jaar in cijfers	14
2/ Gerechtelijke werkzaamheden	
A/ Terugblik op de belangrijkste arresten van het jaar	17
B/ Kerncijfers over de gerechtelijke werkzaamheden	36
3/ Een jaar van openheid en uitwisseling	
A/ Belangrijkste evenementen	41
B/ Kerncijfers	46
4/ Een administratie ten dienste van de rechtspleging	
A/ Een goed functionerende, moderne en meertalige administratie	49
B/ Cijfers en projecten	51
5/ Blick op de toekomst	56
6/ Volg ons!	58

**” De rechtspraak van
het Hof van Justitie
van de Europese Unie
strekt zich uit tot
steeds meer gebieden
die het dagelijkse
leven van de burgers
raken ”**

VOORWOORD VAN DE PRESIDENT

In 2017 vierden de instellingen van de Unie net zoals de lidstaten de zestigste verjaardag van de ondertekening van de Verdragen van Rome. Met het oog daarop heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie in Luxemburg een bijeenkomst georganiseerd van de presidenten van de grondwettelijke en hooggerechtshoven van de lidstaten rond het thema van de Europese justitie in een netwerk.

Binnen die context is in april 2017 het „justitieel netwerk van de EU” (RJUE) onder het beschermheerschap van het Hof van Justitie van de Europese Unie opgericht, om ten dienste van een kwalitatief hoogwaardige rechtspleging te zorgen voor nauwere samenwerking tussen het Hof van Justitie van de Europese Unie en de nationale rechterlijke instanties. Het meertalig platform dat daarvoor is opgezet, moet de wederzijdse kennis van de rechtspraak van de Unie en die van lidstaten bevorderen en de dialoog tussen het Hof en de nationale rechterlijke instanties verdiepen. Die dialoog, die al sinds de oprichtingsverdragen bestaat via de prejudiciële verwijzingsprocedure – een echte hoeksteen van het gerechtelijke stelsel van de Unie – krijgt nu een informelere voortzetting via het RJUE.

Vanuit gerechtelijk oogpunt heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie vele arresten gewezen die rechtstreeks met de zorgen van de burgers te maken hebben. Denk bijvoorbeeld aan de arresten over het dragen van de islamitische hoofddoek op het werk, over de rechten van luchtpassagiers, over de dienst UberPop,

over het immigratiebeleid of over het bewijs dat een vaccin gebreken vertoont. Uit deze en vele andere arresten blijkt dat de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie niet langer tot alleen het gebied van de economie beperkt is, maar zich uitstrekt tot steeds meer gebieden die het dagelijkse leven van de burgers raken.

Uit de statistieken blijkt dat bij het Hof van Justitie en het Gerecht een recordaantal van 1656 nieuwe zaken zijn binnengekomen. Bij het Hof alleen waren dat niet minder dan 739 zaken, waaronder 533 verzoeken om een prejudiciële beslissing. Afgezien van een veertigtal vergelijkbare zaken over de rechten van luchtpassagiers wanneer een vlucht wordt geannuleerd of grote vertraging oploopt, laten de statistieken zien dat er in 2017 een evenwicht was tussen het aantal zaken dat nieuw is binnengekomen (739) en het aantal zaken dat is afgehandeld (699). Bij het Gerecht is de productiviteit met ongeveer 20 % gestegen ten opzichte van 2016 (895 afgehandelde zaken), waarbij de gemiddelde duur van de behandeling

van de zaken (ongeveer 16 maanden) weer gevoelig is afgenomen (met 40 % ten opzichte van 2013).

In oktober 2017 heeft de Prinses van Asturiëstichting de Europese Unie de „Concordia”-prijs toegekend voor haar „unieke supranationale integratiemodel”. Met deze prijs, die in de Spaanstalige wereld als het equivalent van de Nobelprijs voor de Vrede wordt gezien, wilde men hulde brengen aan de bijdrage van de Unie en haar instellingen tot de handhaving van de vrede en de universele verspreiding van haar waarden, zoals vrijheid, mensenrechten en solidariteit. In een wereldwijde context die wordt gemarkeerd door het terrorisme, de migratiecrisis en de terugkeer van identitaire stromingen, herinnert de stichting iedereen die voor Europa werkt of zich voor haar inzet eraan dat zij zich zonder terughoudendheid voor die fundamentele waarden sterk moet maken, om een herhaling van het drama van de Tweede Wereldoorlog te voorkomen en de volkeren van het Europese continent vrede en welvarendheid te brengen.

Koen **LENAERTS**
President van het Hof van
Justitie van de Europese Unie

1

Het jaar
2017

IN ÉÉN OOGPSLAG

A

EEN JAAR IN BEELDEN

januari

11 januari

Conferentie ter viering van de tiende verjaardag van de toetreding van Bulgarije en Roemenië tot de Europese Unie

Bulgarije en Roemenië zijn op 1 januari 2007 officieel tot de Europese Unie toegetreden in het kader van de vijfde uitbreiding van de EU. Het Hof staat bij die tiende verjaardag stil door een conferentie te organiseren waaraan vooraanstaande personen van buiten het Hof en de leden van de rechterlijke instanties en het personeel deelnemen.

31 januari

Arrest Lounani

De asielaanvraag van een persoon die aan de activiteiten van een terroristisch netwerk heeft deelgenomen, mag worden afgewezen, zelfs wanneer hij niet persoonlijk terroristische daden heeft gepleegd, daar niet toe heeft aangezet of aan het plegen daarvan heeft deelgenomen (C-573/14). (zie blz. 17)

1 februari

Vernissage van de tentoonstelling „Between Shade and Darkness: het lot van de Joden in Luxemburg van 1940 tot 1945”

Ter ere van de Internationale Herdenkingsdag van de Holocaust van de Verenigde Naties is bij het Hof een door het Musée national de la Résistance van Esch-sur-Alzette (Luxemburg) ontworpen tentoonstelling getoond, waarbij de nadruk lag op het lot van de Joodse gemeenschap in Luxemburg tijdens de bezetting door de nazi's, het verdrijven van de Joodse bevolking uit het land en de deportatie naar getto's en concentratie- en uitroeiingskampen.

9 februari

Indiening van de zaak *IR* bij het Hof

Mag een katholieke organisatie een werknemer in een leidende positie **ontslaan** wegens zijn tweede huwelijk na zijn echtscheiding (C-68/17)?

9 februari

Officiële overdracht van „L'Erma di Socrate”

Het Hof verwelkomt een beeldhouwwerk uit de Farnese-collectie, dat in bruikleen is gegeven door het nationale archeologische museum van Napels. De replica uit de derde eeuw na Christus van het bronzen beeld dat oorspronkelijk dateert van het eind van de vierde eeuw voor Christus verbeeldt een zin van Socrates uit de „Crito” van Plato: „Ik toch ben niet nu slechts doch altijd zóó, dat ik aan niets van het mijne gehoorzaam dan aan de redenering, die mij bij overweging de beste schijnt”. Die zin symboliseert de absolute vrijheid van denken van de filosoof, die voor niets anders wijkt dan de eerbiediging van de wet, wat hij zal aantonen door bereid te zijn te sterven om niet tegen de wetten van de stad in te gaan, hoe onrechtvaardig die ook zijn.

14 maart**Arresten *G4S Secure Solutions* en *Boungaoui en ADDH***

Een bedrijf kan zijn werknemers die in direct contact met de klanten staan, verbieden om **zichtbaar politieke, filosofische of religieuze tekens** te dragen, op voorwaarde dat aan dit verbod een intern beleid ten grondslag ligt dat coherent en stelselmatig wordt gevoerd en in een bedrijfsreglement is neergelegd. (C-157/15) en (C-188/15) (zie blz. 22)

15 maart en 14 september**Nieuwe leden van de Rekenkamer en de Commissie**

Op 15 maart is een lid van de Rekenkamer, **Juhan Parts** (Estland), de in de Verdragen voorziene plechtige verbintenis aangegaan.

Op 14 september heeft ook een ander lid van de Rekenkamer, **Ildikó Gáll-Pelcz** (Hongarije), de eed afgelegd, net zoals Europees commissaris voor de portefeuille „**Digitale Economie en Samenleving**” **Mariya Gabriel** (Bulgarije).

De leden van de Rekenkamer en de Commissie verbinden er zich tijdens een plechtige zitting voor het Hof van Justitie van de Europese Unie toe om de uit hun ambt voortvloeiende verplichtingen te eerbiedigen.

27 maart**Symposium van magistraten en 60e verjaardag van de Verdragen van Rome**

Het Hof nodigt de presidenten van de nationale grondwettelijke en hooggerechtshoven uit. Doel is om een echte Europese justitie in een netwerk te bevorderen en de bijdrage die in de afgelopen 60 jaar van Europese samenwerking door de nationale rechters – die als eersten het Unierecht moeten toepassen – is geleverd, in de schijnwerpers te zetten. (zie blz. 37)

15-22 april**Officieel bezoek aan de Verenigde Staten**

Een delegatie van het Hof van Justitie begeeft zich naar de Verenigde Staten in het kader van het „Luxembourg Forum 2017” om daar de dialoog met de Amerikaanse collega’s voort te zetten die zo’n 20 jaar geleden is gestart. (zie blz. 38)

4 mei

Arrest *Pešková en Peška*

De aanvaring tussen een vliegtuig en een vogel is een buitengewone omstandigheid die de luchtvaartmaatschappij kan bevrijden van haar plicht om compensatie betalen wanneer **een vlucht grote vertraging oploopt** (C-315/15). (zie blz. 19)

21- 24 mei

Officieel bezoek aan Finland

Een delegatie van het Hof van Justitie begeeft zich naar Finland voor een ontmoeting met leden van het hooggerechtshof, de rechtbank van Helsinki, het Europees Agentschap voor chemische stoffen, het administratieve hooggerechtshof en de president van de Republiek Finland, Sauli Niinistö.

24-28 mei

Officieel bezoek aan Italië

Een delegatie van het Hof van Justitie begeeft zich voor een officieel bezoek naar Italië, in de loop waarvan zij een ontmoeting hebben met leden van het grondwettelijk hof, de hoge raad voor de rechtspraak, de raad van state, de presidentiële raad voor de bestuursrechtspraak, het cassatiehof en de president van de Italiaanse Republiek, Sergio Mattarella.

8 juni

Ambtsaanvaarding van een nieuwe rechter in het Gerecht

In het kader van de tweede fase van de hervorming van de gerechtelijke structuur van de instelling legt **Colm Mac Eochaidh** (Ierland) de eed af. Daarmee komt de teller van het aantal rechters in het Gerecht op 45 te staan.

11-13 juni

Bezoek van een delegatie van het Gerecht aan de hooggerechtshoven van Schotland

In het kader van de nauwere samenwerking tussen de grondwettelijke en hooggerechtshoven van de lidstaten, heeft een delegatie van het Gerecht zich naar Schotland begeven om daar een bezoek te brengen aan de Court of Session en aan de High Court of Justiciary (Edinburgh).

21 augustus

Indiening van de zaak Google bij het Hof

De Franse raad van state vraagt het Hof hoe ver de verplichting om koppelingen naar persoonsgegevens te laten verwijderen geografisch strekt (C-507/17)

4 oktober

Ambtsaanvaarding van een nieuwe rechter in het Gerecht

Voortzetting van de tweede fase van de hervorming: eedaflegging door Geert De Baere (België). Het aantal rechters in het Gerecht komt daarmee op 46.

16 oktober

Officieel bezoek aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Het Hof van Justitie van de Europese Unie en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, die al zeer lang met elkaar samenwerken, komen in dat kader elk jaar bijeen in Luxemburg of Straatsburg om hun zienswijzen ten aanzien van de ontwikkeling van de rechtspraak op het gebied van de grondrechten uit te wisselen. Dit jaar heeft een delegatie van het Hof van Justitie, bestaande uit de president, de vicepresident en 19 leden, zich naar Straatsburg begeven om daar deel te nemen aan werksessies met leden van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

26 oktober

Indiening van de zaak Blaise e.a. bij het Hof

De zaak gaat over de toelating tot het op de markt brengen van glyfosaat. De vraag is of de beoordelingsprocedure van de Commissie betrouwbaar en onpartijdig verloopt (C-616/17).

november // december //

27 november

Indiening van de zaak *M. A. e.a.* bij het Hof

De High Court (Ierland) verzoekt het Hof van Justitie om meer duidelijkheid over de gevolgen van de **Brexit** voor de bepaling van de lidstaat die voor de behandeling van een asielverzoek verantwoordelijk is (C-661/17).

1 december

Conferentie ter herdenking van de 100e verjaardag van de Finse onafhankelijkheid

De onafhankelijkheidsverklaring van Finland is op 6 december 1917 aangenomen door het Finse parlement. Ter viering van die 100e verjaardag nodigen de leden van het Hof van Justitie en het Gerecht meerdere vooraanstaande personen en de Finse leden van het personeel uit voor een conferentie in de grote zittingszaal.

7 december

Vernissage van de tentoonstelling „Het Hof in de aquarellen van Noëlle Herrenschmidt“

Ter gelegenheid van het verschijnen van de Bundel van het Symposium „De Europese justitie in een netwerk: waarborg voor een hoogwaardige rechtspleging“, is in de salle des pas perdus van het Hof een tentoonstelling gehouden van de Franse aquarelliste en verslaggeefster Noëlle Herrenschmidt, die tijdens het Symposium van magistraten van 27 maart, ter gelegenheid van de 60e verjaardag van de Verdragen van Rome, een reeks aquarellen heeft gemaakt. (zie blz. 37)

14 december

Indiening van de zaak *Luxemburg/Commissie* bij het Gerecht

Luxemburg verzoekt het Gerecht om een uitspraak over de fiscale Ruling die het ten gunste van **Amazon** heeft afgegeven (T-816/17).

20 december

Arrest *Asociación Profesional Elite Taxi*

De door **Uber** aangeboden dienst waarbij klanten met particuliere chauffeurs in contact worden gebracht, is een dienst op vervoersgebied. Een lidstaat kan daarvoor een vergunningplicht opleggen (C-434/15). (zie blz. 24)

B EEN JAAR IN CIJFERS

Begroting 2017 van de instelling

399

miljoen euro

Uit de statistieken blijkt dat 2017 een druk jaar was wat de gerechtelijke werkzaamheden betreft. Het totale aantal ingediende zaken was in 2017 (1 656 zaken) iets hoger dan in 2016, terwijl het aantal afgesloten zaken in 2017 hoog is gebleven (1 594 zaken).

Deze werklast is ook terug te zien in de werkzaamheden van de administratieve diensten die de rechterlijke instanties dagelijks ondersteunen.

75

rechters

uit 28 lidstaten

11

advocaten-generaal

2 174

ambtenaren en
personeelsleden

40 %

Mannen
850

60 %

Vrouwen
1 324

Het gerechtelijke jaar (zonder onderscheid naar de twee rechterlijke instantie)

1 656

nieuwe zaken

1 594

afgesloten zaken

154 336

processtukken in het register van
de griffies ingeschreven

Gemiddelde procesduur

16,3

 maanden

Hof van Justitie 16,4 maanden
Gerecht 16,3 maanden

Percentage processtukken dat via e-Curia wordt neergelegd

Hof van Justitie 73 %
Gerecht 83 %

Aantal toegangsaccounts
voor e-Curia 4 354

Aantal lidstaten dat
e-Curia gebruikt 28

2 801

gerechtelijke
mededelingen

in het *Publicatieblad*
van de Europese Unie

De taalkundige diensten

Als meertalige rechterlijke instantie moet het Hof in staat zijn om een zaak in om het even welke officiële taal van de Unie waarin die wordt ingediend te behandelen.

Vervolgens zorgt het ervoor dat zijn rechtspraak in al die talen wordt verspreid.

24

potentiële procestalen, dus 552 mogelijke taalcombinaties

609

„juristen-linguïsten“ voor de vertaling van de schriftelijke stukken

23

taalkundige eenheden

1 135 000

door de vertaaldienst geproduceerde bladzijden

Inperking van het te vertalen werk in 2017

(interne besparingsmaatregelen)

410 000

bladzijden

Aantal te vertalen bladzijden

1 115 000

696

terezittingen en bijeenkomsten waarop simultaan is getolkt

74

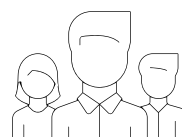
tolken voor de pleitzittingen en bijeenkomsten

Dialoog en uitwisseling

2 228

nationale magistraten ontvangen bij het Hof in het kader van seminars, opleidingen, bezoeken en stages

Ongeveer

20 000

bezoekers ontvangen bij het Hof

- juridische beroepsbeoefenaren
- journalisten
- studenten
- burgers

72

protocollaire evenementen

2 **Gerechtelijke werkzaamheden**

A

TERUGBLIK OP DE BELANGRIJKSTE ARRESTEN VAN HET JAAR

Rechten en plichten van migranten

Sinds 2015 doet zich in Europa een grote migratiecrisis voor die aanleiding geeft tot vele vragen. Het Hof van Justitie diende bij meerdere gelegenheden zaken te onderzoeken over asielverzoeken en de bijbehorende procedure.

Nadat het daarover van een Belgische rechter vragen had gekregen, heeft het Hof van Justitie beslist dat de lidstaten niet verplicht zijn om **een visum op humanitaire gronden** af te geven aan personen die daarna in hun land een **asielverzoek** willen indienen. In het Unierecht is voorzien in de mogelijkheid om op humanitaire gronden een visum voor korte duur af te geven (maximum 90 dagen). De visumaanvraag die bij de Belgische ambassade van Beiroet (Libanon) was gedaan door een Syrisch gezin, zodat dat zich naar België zou kunnen begeven om daar asiel aan te vragen en voor een periode van langer dan 90 dagen te verblijven, viel dus niet onder het Unierecht. Het staat de lidstaten echter nog steeds vrij om dergelijke visa op grond van hun nationale recht af te geven.

→ [arrest X en X van 7 maart 2017, C-638/16 PPU](#)

In een andere zaak uit België heeft het Hof van Justitie duidelijk gemaakt dat een asielverzoek kan worden afgewezen wanneer de asielzoeker heeft deelgenomen aan de **activiteiten van een terroristisch netwerk**. De asielzoeker hoeft niet zelf terroristische daden te hebben gepleegd, of daartoe te hebben aangezet of aan het plegen daarvan te hebben deelgenomen. In deze zaak was de asielzoeker in België tot een celstraf veroordeeld wegens deelname aan de activiteiten van de Belgische cel van de „groupe islamique des combattants marocains”. Hij was actief betrokken bij de organisatie van een netwerk voor het sturen van vrijwilligers naar Irak en verboden handel in paspoorten.

→ [arrest Lounani van 31 januari 2017, C-573/14](#)

In het Unierecht zijn ook regels vastgesteld over hoe de verantwoordelijkheid voor de behandeling van asielverzoeken tussen de lidstaten is verdeeld („Dublin III“-verordening).

In het kader van de migratiecrisis van 2015-2016 hebben vele migranten de grenzen van de Unie via Kroatië overschreden, dat er daarna voor heeft gezorgd dat zij konden doorreizen naar andere lidstaten. Het Hof van Justitie heeft bevestigd dat zelfs in het geval van een massale toestroom van migranten, de lidstaat waar de Europese Unie voor het eerst wordt betreden, verantwoordelijk blijft voor de **behandeling van de asielverzoeken** die daarna in de andere lidstaten worden ingediend. Zelfs wanneer die lidstaat de doorreis van de migranten over zijn grondgebied naar een andere lidstaat heeft georganiseerd, is de overschrijding van zijn buitengrens de eerste illegale overschrijding van een buitengrens van een lidstaat.

→ [arresten A.S. en Jafari van 26 juli 2017, C-490/16 en C-646/16](#)

In de Dublin III-verordening zijn termijnen opgenomen die de asielprocedure, ook in het voordeel van de asielzoeker, moeten versnellen. Zo beschikt een lidstaat waarbij een asielverzoek is ingediend en die meent dat een andere lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling daarvan, over een termijn van drie maanden om die andere lidstaat te verzoeken de asielzoeker over te nemen. Het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat een asielzoeker dan ook voor de rechter kan aanvoeren dat de lidstaat waarin hij om asiel heeft gevraagd, de voor de behandeling van zijn verzoek verantwoordelijke lidstaat is geworden omdat die **termijn is verstreken**. Datzelfde geldt voor de termijn van zes maanden waarover een lidstaat beschikt om een **asielzoeker aan een andere lidstaat over te dragen** nadat die heeft aanvaard om hem terug te nemen. De lidstaat die de asielzoeker niet binnen die termijn heeft overgedragen, wordt de voor de behandeling van het asielverzoek verantwoordelijke lidstaat.

→ [arrest Mengesteab van 26 juli 2017, C-670/16](#)

→ [arrest Shiri van 25 oktober 2017, C-201/16](#)

Tot slot heeft het Hof van Justitie de geldigheid van het besluit over de **migrantenquota** onderzocht. In september 2015 had binnen de Raad van de EU een meerderheid van de lidstaten voor dat besluit gestemd. Doel ervan is om Italië en Griekenland te helpen om aan de massale toestroom van migranten het hoofd te bieden door 120 000 daarvan te herplaatsen in andere lidstaten. Slowakije en Hongarije, die tegen dat besluit hadden gestemd, hebben gevraagd om de vernietiging ervan. Het Hof van Justitie was van oordeel dat de Raad wel degelijk bevoegd was om een dergelijke voorlopige maatregel vast te stellen, om effectief en snel te reageren op een die noodsituatie. Het voorlopige mechanisme van verplichte herplaatsing dat is overeengekomen, draagt er op een effectieve en proportionele wijze toe bij dat Griekenland en Italië in een zodanige situatie worden geplaatst dat zij met de gevolgen van de migratiecrisis van 2015 kunnen omgaan. De beroepen van Slowakije en Hongarije zijn dan ook verworpen.

→ [arrest Slowakije en Hongarije/Raad van 6 september 2017, gevoegde zaken C-643/15 en C-647/15](#)

Bescherming van consumenten

De Europese Unie ziet erop toe dat de belangen van de consument worden beschermd. Zij beoogt zijn veiligheid te bevorderen, te waarborgen dat de regels die hem beschermen ook worden toegepast en ervoor te zorgen dat hij beter op de hoogte is van zijn rechten. In 2017 heeft het Hof van Justitie bij verschillende gelegenheden en op verschillende gebieden kunnen verduidelijken hoe ver de rechten van de consument in de Unie strekken.

In een zaak over de **gesprekskosten wanneer een klantenservice wordt gebeld**, heeft het Hof van Justitie beslist dat de gesprekskosten die gelden wanneer wordt gebeld naar een telefoonnummer dat bij een handelaar in gebruik is, niet hoger mogen zijn dan de gesprekskosten wanneer naar een gewoon vast of mobiel nummer wordt gebeld.

→ [arrest *Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main* van 2 maart 2017, C-568/15](#)

In 2017 heeft het Hof van Justitie meerdere malen uitspraak gedaan in geschillen over de rechten van luchtpassagiers. De Unieregelgeving daarover, zoals uitgelegd door het Hof van Justitie, biedt de waarborg dat de passagiers een compensatie van de luchtvaartmaatschappij krijgen wanneer een vlucht wordt geannuleerd of wanneer die met een vertraging van drie uur of meer wordt uitgevoerd. Als de annulering of vertraging van de vlucht echter te wijten is aan buitengewone omstandigheden die niet hadden kunnen worden voorkomen, is de luchtvaartmaatschappij bevrijd van haar plicht om de passagiers compensatie te betalen.

Het Hof van Justitie heeft bevestigd dat de **aanvaring van een vliegtuig en een vogel** en de veiligheidscontroles die daarna moeten worden verricht, een buitengewone omstandigheid kunnen zijn op grond waarvan de luchtvaartmaatschappij van haar compensatieplicht kan worden bevrijd. Bij enig ander antwoord zouden de luchtvaartmaatschappijen ertoe kunnen

worden aangespoord om voorrang te geven aan stiptheid boven veiligheid, wat in strijd zou zijn met de doelstellingen die met het Unierecht worden nagestreefd.

→ [arrest Pešková en Peška van 4 mei 2017, C-315/15](#)

De passagiers worden ook beschermd wanneer **een vlucht minder dan twee weken voor vertrek wordt geannuleerd**. De luchtvaartmaatschappij moet namelijk compensatie betalen wanneer zij niet kan bewijzen dat zij de passagier meer dan twee weken voor het geplande vertrek van de annulering van de vlucht op de hoogte heeft gebracht. Dat is ook het geval wanneer de annulering van de vlucht meer dan twee weken voor vertrek aan het reisbureau is meegedeeld en die de informatie niet binnen de termijn van twee weken aan de passagiers heeft doorgegeven. Het Hof van Justitie heeft er echter aan herinnerd dat de luchtvaartmaatschappij overeenkomstig het toepasselijke nationale recht schadevergoeding kan eisen van het reisbureau dat zijn verplichtingen niet is nagekomen.

→ [arrest Krijgsman van 11 mei 2017, C-302/16](#)

Wanneer een vlucht een vertraging van drie uur of meer heeft, hebben de passagiers recht op een compensatie waarvan de hoogte afhankelijk is van de afgelegde afstand. Het Hof van Justitie heeft verduidelijkt dat de **in aanmerking te nemen afstand** voor de bepaling van de hoogte van de compensatie de hemelsbreed gemeten afstand tussen de luchthaven van vertrek en de luchthaven van aankomst is, zonder rekening te houden met eventuele tussenlandingen.

→ [arrest Bossen e.a. van 7 september 2017, C-559/16](#)

Het Hof van Justitie heeft zich ook moeten uitspreken over verschillende vragen betreffende de bescherming van de gezondheid van de consument.

Nadat aan hem een zaak was voorgelegd waarin een fabrikant van borstimplantaten industriële siliconen had gebruikt die niet aan de kwaliteitsnormen voldeden, heeft het Hof van Justitie beslist dat een instantie die in het kader van de EG-markering het **kwaliteitssysteem van de fabrikant** moet beoordelen, niet aansprakelijk kan worden gehouden op de grond dat die onaangekondigde inspectiebezoeken had moeten verrichten, de medische hulpmiddelen had moeten controleren en/of de bedrijfsdocumenten van de fabrikant had moeten inzien. Wanneer er echter aanwijzingen zijn dat het product mogelijk niet in overeenstemming is met de kwaliteitsnormen, dient die instantie de nodige maatregelen te nemen om de menselijke gezondheid te beschermen.

→ [arrest Schmitt van 16 februari 2017, C-219/15](#)

Daarnaast heeft het Hof van Justitie een arrest van het Gerecht bevestigd, waarin dit tot het oordeel was gekomen dat de Commissie terecht had beslist dat Dextro Energy geen reclameslogans mocht gebruiken waarin **alleen de gunstige effecten van glucose op de gezondheid** naar voren werden geschoven, zonder dat de gevaren van een verhoogde suikerinname waren vermeld. Deze claims konden dus worden geacht voor de consument dubbelzinnig en misleidend te zijn.

→ [arrest Dextro Energy/Commissie van 8 juni 2017, C-296/16 P](#)

Tot slot heeft het Hof van Justitie uitspraak gedaan in een zaak over een Franse burger die zich had laten **inenten tegen hepatitis B** en die na die vaccinatie multiple sclerose had gekregen, die geleidelijk aan tot zijn verlamming en daarna zijn dood had geleid. Het heeft geoordeeld dat het gebrek van een vaccin en het oorzakelijke verband tussen dit gebrek en een ziekte kunnen worden bewezen door een samenstel van ernstige, precieze en met elkaar overeenstemmende aanwijzingen wanneer er geen wetenschappelijke consensus is. Het korte tijdsverloop tussen de toediening van een vaccin en het optreden van een ziekte, het ontbreken van medische antecedenten bij de gevaccineerde persoon zelf of zijn familie alsmede het grote aantal gevallen waarin die ziekte na dergelijke vaccinaties is opgetreden, kunnen ernstige, precieze en met elkaar overeenstemmende aanwijzingen vormen.

→ [arrest W. e.a. van 21 juni 2017, C-621/15](#)

Bescherming van de rechten van werknemers

Het Unierecht zorgt ervoor dat de leef- en werkomstandigheden van de Europese burgers verbeteren en zij beschermt de rechten van de werknemers. Meer bepaald wordt met twee richtlijnen verzekerd dat het beginsel van gelijke behandeling in alle lidstaten wordt toegepast en dat discriminatie op grond van ras of etnische afstamming, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid op het gebied van het werk verboden is. Die richtlijnen, die in 2000 zijn vastgesteld, verbieden zowel directe discriminatie (verschillende behandeling van gelijke situaties) als indirecte discriminatie (gelijke behandeling van verschillende situaties waardoor een bepaalde categorie van personen bijzonder wordt benadeeld).

Na vragen te hebben ontvangen over het **dragen van de islamitische hoofddoek op de werkplek**, heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat een verbod voor de werknemers om zichtbaar tekens van hun politieke, filosofische of religieuze overtuiging te dragen, geen directe discriminatie vormt. Het verbod vormt evenmin indirecte discriminatie wanneer wordt aangetoond dat de werkgever op basis van een intern beleid dat coherent en stelselmatig wordt gevolgd en dat in een bedrijfsreglement is opgenomen, zijn klanten een neutraal beeld van het bedrijf wil tonen. Het Hof van Justitie heeft echter verduidelijkt dat wanneer een dergelijke interne regel ontbreekt, de wens van de werkgever die tegemoet wil komen aan een klant die niet door een werknemer met een islamitisch hoofddoek wil worden bediend, niet kan worden beschouwd als een beroepsvereiste dat het bestaan van discriminatie uitsluit.

→ [arresten G4S Secure Solutions en Bougnaoui en ADDH van 14 maart 2017, C-157/15 en C-188/15](#)

In Griekenland moeten de kandidaten voor het toelatingsexamen voor de politieschool voldoen aan bepaalde voorwaarden om aan het examen te mogen meedoen. Een daarvan is dat zij minstens 1 meter 70 groot moeten zijn. Het Hof van Justitie was van oordeel dat dit criterium van een minimumlichaamslengte, dat voor alle kandidaten geldt, een veel groter aantal vrouwen dan mannen nadelig beïnvloedt en dus **indirecte discriminatie op grond van** het geslacht vormt. Ondanks het

legitieme doel de inzetbaarheid en de goede werking van de politiediensten te verzekeren, waren de middelen om dat doel te bereiken disproportioneel. Om die reden was die discriminatie niet gerechtvaardigd en in strijd met het Unierecht.

→ [arrest Kalliri van 18 oktober 2017, C-409/16](#)

In Duitsland had de luchtvaartmaatschappij Lufthansa een piloot niet verder in dienst gehouden toen die de leeftijd van 65 jaar had bereikt. De reden was dat hij volgens een Europese verordening geen commerciële vliegtuigen meer mocht besturen. Het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat die verordening inderdaad **discriminatie op grond van leeftijd** omvatte, maar tegelijk ook het legitieme doel van de veiligheid van het luchtverkeer wilde bereiken. Bovendien waren de middelen die waren ingezet (verbod voor piloten die 65 zijn geworden om commerciële vliegtuigen te besturen) evenredig aan de maatregel, aangezien het verbod alleen voor commercieel luchtverkeer gold. Piloten van 65 of meer mogen dus zogenoemde lege of ferryvluchten uitvoeren of piloten mee opleiden.

→ [arrest Fries van 5 juli 2017, C-190/16](#)

Tot slot heeft het Hof van Justitie beslist dat de leden van het cabinepersoneel van Ryanair, ondanks dat in hun arbeidsovereenkomst met die luchtvaartmaatschappij is bepaald dat de Ierse rechters als enige bevoegd zijn in geval van een geschil, op grond van het Unierecht over **de bevoegde rechter** terecht kunnen bij rechter van de plaats waar zij de hoofdmoot van hun verplichtingen ten opzichte van Ryanair vervullen. Om die plaats te bepalen, moeten alle relevante omstandigheden in aanmerking worden genomen, zoals de plaats van waaruit de werknemer zijn opdrachten verricht, na zijn opdrachten terugkeert, zijn opdrachten ontvangt of zijn werk organiseert, daaronder begrepen zijn „thuisbasis“.

→ [arrest Nogueira e.a. van 14 september 2017, gevoegde zaken C-168/16 en C-169/16](#)

Instandhouding van vrije concurrentie en de interne markt

Hoewel de Unie in de loop der jaren een reeks nieuwe bevoegdheden heeft gekregen, is haar taak om ervoor te zorgen dat de interne markt werkt en de regels over vrije concurrentie worden nageleefd, nog steeds van bijzonder belang. In 2017 hebben het Hof en het Gerecht voor vele handels- en fiscale praktijken kunnen nagaan of die met het Unierecht te verenigen waren.

In een Spaanse zaak heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat de dienst die door **Uber** wordt geleverd, die particuliere chauffeurs die vervoersdiensten leveren via een online platform in contact brengt met gebruikers, een **vervoersdienst** is die nu nog buiten het toepassingsbereik van het Unierecht valt, en dus door de lidstaten aan regels kan worden onderworpen. Uber kan zijn activiteit dus niet voortzetten voordat het de door de nationale autoriteiten vereiste toelatingen voor de levering van diensten op het gebied van personenvervoer heeft verkregen.

→ [arrest Asociación Profesional Elite Taxi van 20 december 2017, C-434/15](#)

Intel was bij het Hof van Justitie opgekomen tegen een arrest van het Gerecht waarin dit het besluit van de Commissie om haar een boete van 1,06 miljard EUR op te leggen voor **misbruik van haar machtspositie op de markt van x86-processoren** had bevestigd. Het Hof van Justitie heeft het bestreden arrest vernietigd omdat het Gerecht had volstaan met de vaststelling dat de kortingen die Intel aan de belangrijkste computerfabrikanten verleende, naar hun aard de concurrentie beperkten, in plaats van te onderzoeken of die kortingen ook echt de concurrenten van de markt konden uitsluiten. Het Gerecht moet dat onderzoek alsnog verrichten en een nieuwe uitspraak doen.

→ [arrest Intel/Commissie van 6 september 2017, C-413/14 P](#)

Wat het in de handel brengen van **luxeproducten** betreft, heeft het Hof van Justitie vastgesteld dat de leverancier van dergelijke producten het zijn erkende distributeurs kan verbieden om die op een internetplatform van een derde als Amazon te verkopen. Om het luxe-imago van die producten in stand te houden, moet de leverancier de voorwaarden kunnen bepalen waaronder zijn goederen online in de handel worden gebracht.

→ [arrest Coty Germany van 6 december 2017, C-230/16](#)

In Spanje wilde een religieuze congregatie voor werken die aan een onder haar beheer staand schoolgebouw waren verricht, in aanmerking komen voor een **belastingvrijstelling die de Katholieke Kerk** in dat land geniet. Dat gebouw werd gebruikt voor zowel verplicht onderwijs, dat door de staat werd geregeld en gefinancierd, als vrij onderwijs, dat tegen betaling werd verstrekt. Het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat die vrijstellingen verboden staatssteun kunnen opleveren en niet mogen worden toegepast voor de economische activiteiten die in de betrokken lokalen worden verricht, zoals het onderwijs dat tegen betaling werd verstrekt.

→ [arrest Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania van 27 juni 2017, C-74/16](#)

Het Gerecht heeft op zijn beurt bevestigd dat de antidumping- en antisubsidiemaatregelen voor de **invoer van zonnepanelen uit China** geldig waren. Tot die maatregelen had de Raad besloten omdat de zonnepanelen in kwestie in Europa ver onder hun normale marktwaarde werden verkocht en omdat de Chinese ondernemingen die deze producten naar Europa exporteerden, illegale subsidies kregen van de Chinese Staat, waardoor de producenten van zonnepanelen in de Unie schade werd toegebracht.

→ [arresten JingAo Solar e.a./Raad van 28 februari 2017, T-157/14](#)

In een andere zaak heeft het Gerecht geoordeeld dat een deel van het besluit van de Commissie tot oplegging van een boete van ongeveer 15 miljoen EUR aan de groep Icap, een specialist op het gebied van de financiële tussenhandel, voor zijn deelname aan **kartels met betrekking tot rentederivaten in yen** niet in stand kon blijven (het totaalbedrag van de boetes voor de aan die kartels deelnemende banken bedroeg ongeveer 670 miljoen EUR). Volgens het Gerecht had de Commissie fouten gemaakt bij de bepaling van de hoedanigheid waarin en de duur waarvoor Icap aan die kartels had deelgenomen en had zij haar methode voor de berekening van die boete niet voldoende toegelicht.

→ [arrest Icap e.a./Commissie van 10 november 2017, T-180/15](#)

Het Gerecht heeft wegens een procedurefout ook het besluit vernietigd waarbij de Commissie zich had verzet tegen de concentratie tussen de Amerikaanse onderneming United Parcel Service (UPS) en de Nederlandse onderneming TNT Express (TNT) in de sector van de **expreslevering van kleine pakketten**. Volgens het Gerecht had de Commissie de rechten van de verdediging van UPS geschonden door zich te baseren op een econometrische analyse die niet als zodanig was besproken tijdens de administratieve procedure.

→ [arrest UPS/Commissie van 7 maart 2017, T-194/13](#)

Op staatssteungebied heeft het Gerecht bevestigd dat Frankrijk steun voor een bedrag van 220 miljoen EUR voor bepaalde **maritieme vervoersdiensten** tussen Marseille en Corsica moet terugvorderen van de Société Nationale Corse-Méditerranée (SNCM). Het Gerecht was het eens met de analyse van de Commissie dat die steun niet te verenigen was met de interne markt.

→ arresten Frankrijk/Commissie en SNCM/Commissie van 1 maart 2017, T-366/13 en T-454/13

Tot slot heeft het Gerecht vastgesteld dat de Landeskreditbank Baden-Württemberg, de investerings- en ontwikkelingsbank van de deelstaat Baden-Württemberg (Duitsland), onder het **toezicht van de Europese Centrale Bank (ECB)** viel en niet dat van de Duitse autoriteiten. Omdat de waarde van de vermogensbestanddelen van die bank meer dan 30 miljard EUR bedroeg, moest zij namelijk als „belangrijke entiteit” worden aangemerkt en dus aan het toezicht van de ECB worden onderworpen.

→ arrest Landeskreditbank Baden-Württemberg/ECB van 16 mei 2017, T-122/15

Bescherming van intellectuele-eigendomsrechten

Met intellectuele eigendom wordt het geheel van de op intellectuele scheppingen verleende exclusieve rechten aangeduid. Er zijn twee takken: de industriële eigendom (octrooien, merken, tekeningen, etc.) en de auteursrechten, die literaire en artistieke werken beschermen. De Unie ziet toe op de eerbiediging van de intellectuele eigendom om de totstandbrenging van en investeringen in nieuwe werken en gebieden (muziek, film, televisie-uitzendingen, etc.) aan te moedigen, waarmee zij een bijdrage levert aan het concurrentievermogen, de werkgelegenheid en de innovatie.

Het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat de verkoop van een **multimediaspeler** waarmee gratis en gemakkelijk op een televisiescherm kon worden gekeken naar films die illegaal op internet beschikbaar waren, niet toelaatbaar was. Het was ook niet toelaatbaar dat op die speler tijdelijke reproducties van een beschermd en zonder toestemming van de houder van het auteursrecht gestreamd werk konden worden gemaakt.

→ [arrest Stichting Brein van 26 april 2017, C-527/15](#)

In diezelfde zin was ook een **digitaal platform** waarmee de gebruikers in fragmenten („torrents”) werken op hun eigen pc met elkaar konden delen en downloaden, in strijd met het Unierecht omdat dit toegang gaf tot beschermde werken zonder dat daarvoor toestemming was gegeven door de houders van de auteursrechten.

→ [arrest Stichting Brein van 14 juni 2017, C-610/15](#)

Verder moet voor een **systeem voor video-opnames op afstand** van televisieprogramma's en de terbeschikkingstelling van kopieën van die programma's die in een cloud worden opgeslagen, toestemming worden verleend door de houders van die auteursrechten, aangezien dit een zogenoemde wederdoorgifte van programma's is.

→ [arrest VCAST van 29 november 2017, C-265/16](#)

Tot slot heeft het Gerecht geoordeeld dat Coca-Cola zich ertegen mocht verzetten dat het teken „Master”, dat in hetzelfde lettertype als het hare was aangebracht op **dranken en etenswaren** die voor de verkoop waren bestemd, als Uniemerkt werd ingeschreven. Hoewel het teken „Master” nu alleen in Syrië en het Midden-Oosten in een vergelijkbare vorm als Coca-Cola wordt gebruikt, was het Gerecht van oordeel dat Coca-Cola het bewijs had geleverd dat er een risico van economisch meeliften was, doordat zij had aangetoond dat „Master” in de toekomst waarschijnlijk op vergelijkbare wijze zou worden gebruikt in de Europese Unie.

→ [arrest The Coca-Cola Company/EUIPO van 7 december 2017, T-61/16](#)

Grondrechten en bescherming van persoonsgegevens

Het Hof van Justitie van de Europese Unie wijst steeds meer arresten op het gebied van de grondrechten, vooral sinds het Handvest van de grondrechten van de EU in 2009 bindende kracht kreeg. Meer bepaald hebben het Hof en Gerecht in 2017 belangrijke uitspraken gedaan over het recht op bescherming van persoonsgegevens en het recht op een proces binnen een redelijke termijn.

Nadat het door het Europees Parlement om advies was gevraagd, heeft het Hof van Justitie verklaard dat **de overeenkomst over de doorgifte, de behandeling en de bewaring van gegevens van luchtpassagiers** (PNR-overeenkomst) die in onderhandelingen tussen de Unie en Canada tot stand was gekomen, niet mocht worden gesloten omdat die niet te verenigen was met de door de Unie erkende grondrechten, met name de eerbiediging van het privéleven en de bescherming van persoonsgegevens.

→ [advies 1/15 van 26 juli 2017, PNR-overeenkomst EU-Canada](#)

Bovendien geldt dat wanneer een **telefoonabonnee** toestemming geeft voor de publicatie van zijn gegevens, die toestemming ook het **gebruik** daarvan in een andere lidstaat dekt.

→ [arrest Tele2 \[Netherlands\] e.a. van 15 maart 2017, C-536/15](#)

Verder heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat het **recht om te worden vergeten** niet opgaat voor persoonsgegevens in het vennootschapsregister. De lidstaten mogen er echter in uitzonderlijke gevallen in voorzien dat de toegang van derden tot die gegevens na een voldoende lange tijd na de ontbinding van een vennootschap wordt beperkt.

→ [arrest Manni van 9 maart 2017, C-398/15](#)

Tot slot heeft het Gerecht de Europese Unie in vier zaken veroordeeld tot betaling van een schadevergoeding van bijna 1,5 miljoen EUR (nog afgezien van de vertragingsrente en de rente ter compensatie van de geldontwaarding) omdat de procedure voor het Gerecht buitensporig lang had geduurd. Het Gerecht heeft erkend dat de **extreem lange duur van de procedure** voor de ondernemingen materiële schade (betaling van de kosten voor een bankgarantie) en immateriële schade (de onzekerheid waarin de ondernemingen hadden verkeerdt) tot gevolg had gehad. In een vijfde zaak heeft het Gerecht geweigerd schadevergoeding toe te kennen, omdat het van oordeel was dat er een objectieve rechtvaardiging voor de duur van de procedure was.

- [arresten Gascogne Sack Deutschland en Gascogne/Europese Unie van 10 januari 2017, T-577/14](#)
- [Aalberts Industries/Europese Unie van 1 februari 2017, T-725/14](#)
  - [Kendrion/Europese Unie van 1 februari 2017, T-479/14](#)
- [ASPLA en Armando Álvarez/Europese Unie van 17 februari 2017, T-40/15](#)
  - [Guardian Europe/Europese Unie, van 7 juni 2017, T-673/15](#)

Internationale overeenkomsten

De vrijhandelsovereenkomst EU-Singapore is een van de eerste bilaterale vrijhandelsovereenkomsten van het „nieuwe type“. Deze handelsovereenkomst bevat naast de traditionele bepalingen betreffende de verlaging van douanerechten en de vermindering van niet-tarifaire belemmeringen voor de handel in goederen en diensten, bepalingen over diverse aangelegenheden die verband houden met de handel, zoals de bescherming van de intellectuele eigendom, investeringen, overheidsopdrachten, mededinging en duurzame ontwikkeling.

Daarnaast is een voorstel voor een Europees burgerinitiatief dat het trans-Atlantisch partnerschap voor handel en investeringen met de Verenigde Staten (TTIP) en een vrijhandelsovereenkomst met Canada (CETA) wilde blokkeren, op de weigering van de Commissie gestoten om dit te registreren. De initiatiefnemers hebben zich daarop tot het Gerecht gewend om die weigering ongedaan te laten maken. Met Europese burgerinitiatieven kunnen burgers van de Unie de Commissie onder bepaalde voorwaarden verzoeken om bij de wetgever van de Unie een voorstel in te dienen.

Nadat de Commissie had verzocht om een advies over de vraag of de Unie die overeenkomst alleen kon sluiten of dat de lidstaten daaraan moesten meewerken, heeft het Hof van Justitie verklaard dat de nieuwe vrijhandelsovereenkomsten naar het model van de overeenkomst die in onderhandelingen tussen de Europese Unie en Singapore tot stand was gekomen, **niet door de Unie alleen kunnen worden gesloten**, omdat deze overeenkomsten twee aspecten bevatten (andere dan directe buitenlandse investeringen en de beslechting van geschillen tussen investeerders en staten) die niet onder de **exclusieve bevoegdheid van de Unie vallen** en dus medewerking van de lidstaten noodzakelijk maken.

→ [advies 2/15 van 16 mei 2017, Vrijhandelsovereenkomst met Singapore](#)

Het Gerecht heeft op zijn beurt de weigering van de Commissie om een voorstel voor **een Europees burgerinitiatief** tot blokkering van TTIP en CETA te registreren ongeldig verklaard. Het heeft namelijk geoordeeld dat dit voorstel geen onaanvaardbare inmenging in het verloop van de wetgevingsprocedure vormde, maar op rechtmatige wijze en tijdig een democratisch debat aanzwengelde.

→ [arrest Efler e.a./Commissie van 10 mei 2017, T-754/14](#)

Buitenlands beleid en beperkende maatregelen

„Beperkende maatregelen” zijn een instrument van het buitenlands beleid. Daarmee wil de Unie bereiken dat een derde land zijn beleid of zijn gedrag wijzigt. Zij kunnen de vorm aannemen van wapenembargo’s, bevrozingen van tegoeden, verboden om het grondgebied van de EU te betreden of daarop op doorreis te zijn, import- en exportverboden, etc. Zij kunnen gericht zijn tegen regeringen, bedrijven, natuurlijke personen en groepen of organisaties (zoals terroristische groeperingen).

Het Hof van Justitie en het Gerecht hebben al veel zaken behandeld over beperkende maatregelen met betrekking tot onder meer Afghanistan, Wit-Rusland, Ivoorkust, Egypte, Iran, Libië, Rusland, Syrië, Tunesië, Oekraïne en Zimbabwe.

In het kader van de beperkende maatregelen die in reactie op de Oekraïne-crisis zijn vastgesteld, hebben het Hof van Justitie en het Gerecht de handhaving van de bevrozing van de tegoeden van meerdere natuurlijke en rechtspersonen bevestigd. Meer bepaald heeft het Hof van Justitie de bevrozing van de tegoeden van voormalig president **Viktor Janoekovytsj** en zijn zoon Oleksander voor de periode van 6 maart 2015 tot 6 maart 2016 bevestigd.

→ [arresten Yanukovych/Raad van 19 oktober 2017, C-598/16 P en C-599/16 P](#)

Het Gerecht heeft op zijn beurt de bevrozing van de tegoeden van het Russische bedrijf **Almaz-Antey** bevestigd, omdat dit bedrijf de acties ondersteunt waarmee de soevereiniteit en de onafhankelijkheid van Oekraïne worden bedreigd, door wapens en militaire uitrusting te produceren en die aan Rusland te leveren, waarna Rusland die aan de separatisten in het oosten van Oekraïne levert.

→ [arrest Almaz-Antey Air and Space Defence/Raad van 25 januari 2017, T-255/15](#)

Nog steeds in het kader van de Oekraïne-crisis heeft het Hof van Justitie verklaard dat de door de Raad vastgestelde beperkende maatregelen ten aanzien van **bepaalde Russische bedrijven** als **Rosneft** geldig waren, omdat de Raad voldoende redenen daarvoor had gegeven en omdat de inmenging in het recht op vrij ondernemerschap en het recht op eigendom van de betrokken bedrijven niet disproportioneel konden worden geacht, aangezien de maatregelen maar geleidelijk aan scherper werden.

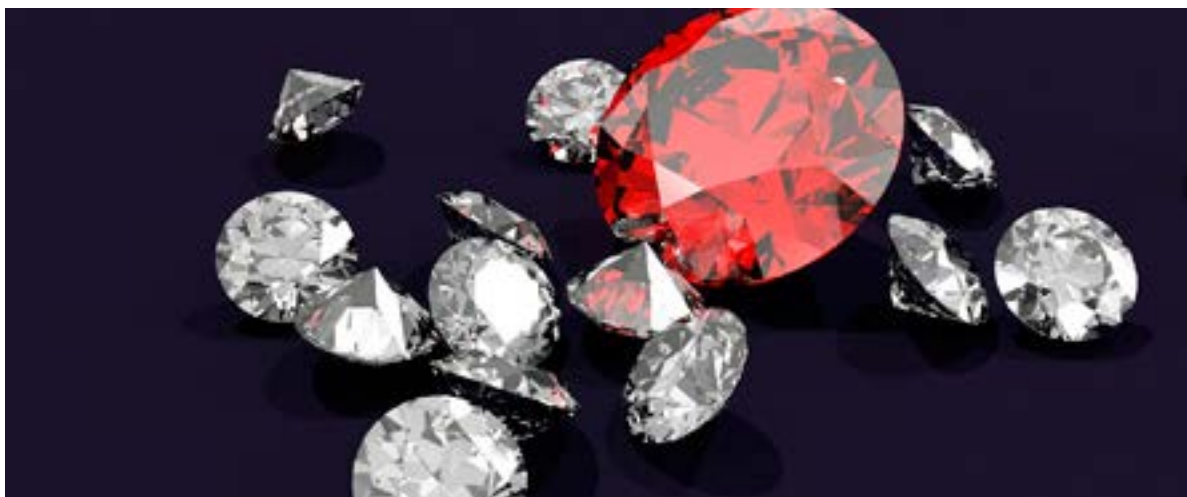
→ [arrest Rosneft van 28 maart 2017, C-72/15](#)

Bovendien heeft het Hof van Justitie verklaard dat het Gerecht de handhaving van de **Hamas** op de Europese lijst van **terroristische organisaties** niet had mogen vernietigen. Bij het heronderzoek van de situatie van de Hamas mocht de Raad zich namelijk baseren op andere bronnen dan nationale beslissingen van de bevoegde instanties. De zaak is naar het Gerecht terugverwezen, dat de feiten en argumenten waarover het zich nog niet had uitgesproken in het kader van zijn arrest van 2014, alsnog zal moeten onderzoeken.

→ [arrest Raad/Hamas van 26 juli 2017, C-79/15 P](#)

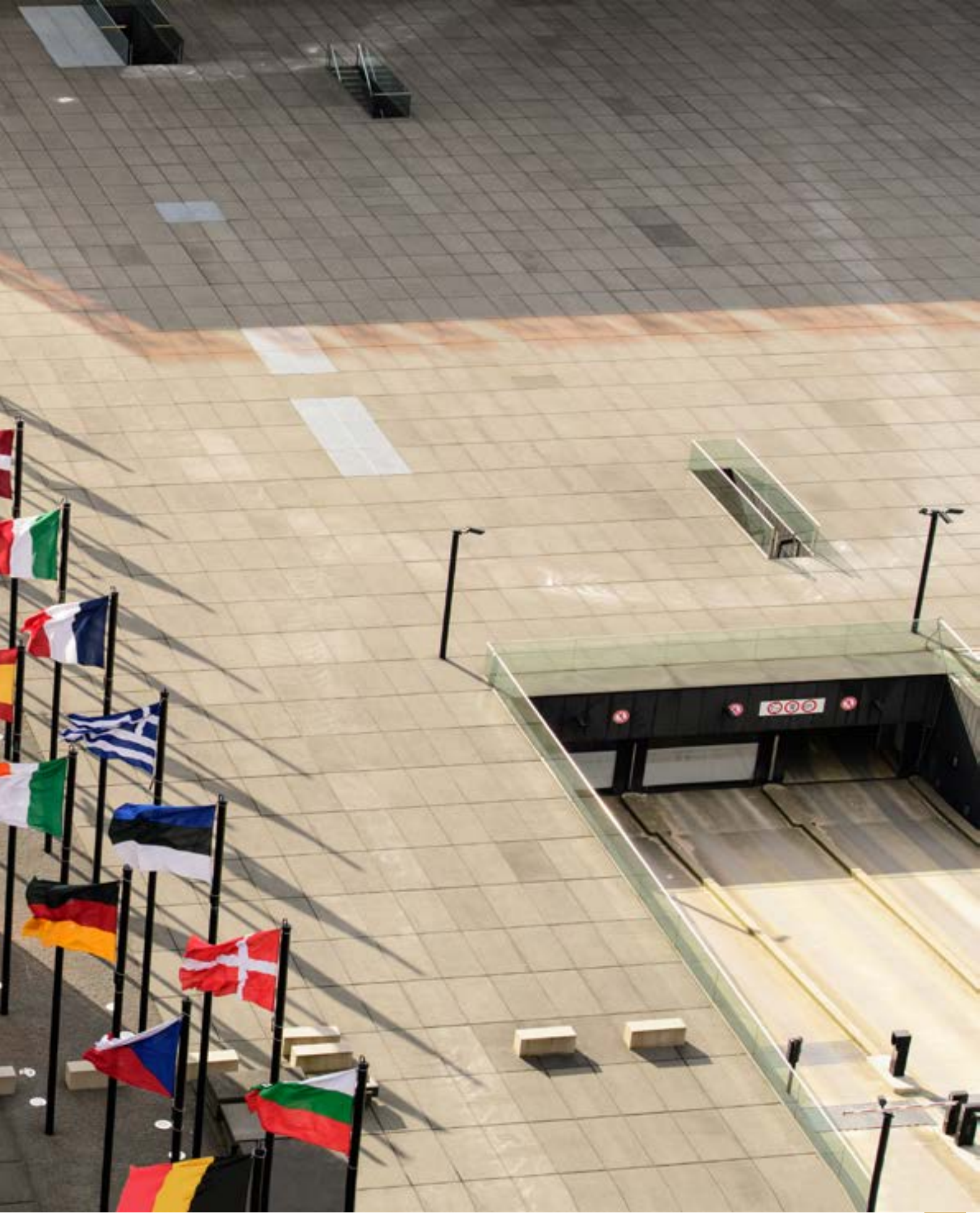
Tot slot heeft het Gerecht de bevrozing van de tegoeden van de bedrijven **Badica en Kardiam** in het kader van de zaak rond de Centraal-Afrikaanse „diamantoorlog” bevestigd. De Raad heeft namelijk het bewijs geleverd dat wel degelijk in strijd met een volkerenrechtelijk exportverbod illegaal diamanten waren uitgevoerd. Het Gerecht heeft er verder op gewezen dat Badica en Kardiam, door diamanten van de inzamelaars te blijven kopen, noodzakelijkerwijs steun hebben geboden aan de gewapende groeperingen die in de Centraal-Afrikaanse Republiek verzet plegen.

→ [arrest Badica en Kardiam/Raad van 20 juli 2017, T-619/15](#)

B

KERNCIJFERS OVER DE GERECHTELIJKE WERKZAAMHEDEN

HOF VAN JUSTITIE

Tot het Hof van Justitie kan men zich hoofdzakelijk wenden met:

- **verzoeken om een prejudiciële beslissing**, wanneer een nationale rechter twijfelt over de interpretatie van de wetgeving of besluiten van de Unie of over de geldigheid daarvan. De nationale rechter schorst dan de behandeling van de zaak bij hem en wendt zich tot het Hof van Justitie, dat zich uitspreekt over de uitlegging van de betrokken bepalingen of over de geldigheid daarvan. Op basis van de informatie in de beslissing van het Hof van Justitie kan de nationale rechter het aan hem voorgelegde geschil dan beslechten. In zaken waarin een antwoord op zeer korte termijn noodzakelijk is (bijvoorbeeld asielzaken of zaken over grenscontroles of kinderontvoering, etc.), kan een **prejudiciële spoedprocedure („PPU“)** worden gevolgd;
- **hogere voorzieningen**, beroepen gericht tegen de beslissingen van het Gerecht: indien nodig, kan het Hof van Justitie dan een beslissing van het Gerecht vernietigen;
- **rechtstreekse beroepen**, die meestal gericht zijn op:
  - ♦ de **ongeldigverklaring** van wetgeving of besluiten van de Unie („beroep tot nietigverklaring“) of
  - ♦ de **vaststelling** dat een lidstaat het Unierecht niet heeft nageleefd („beroep wegens niet-nakoming“). Wanneer een lidstaat niet de nodige maatregelen treft om te voldoen aan een arrest waarbij een **niet-nakoming** is vastgesteld, kan het ertoe komen dat het Hof van Justitie hem een geldstraf oplegt in een tweede beroep, de zogenaemde „**dubbele niet-nakoming**“;
- een **verzoek om advies** over de verenigbaarheid met de EU-Verdragen van een overeenkomst die de Unie met een derde land of een internationale organisatie wil sluiten. Dit verzoek kan worden ingediend door een lidstaat of door een Europese instelling (Parlement, Raad of Commissie).

739 Nieuwe zaken

Prejudiciële procedures

533 waarvan **4** PPU

Lidstaten waarvan de meeste verzoeken afkomstig zijn:

Duitsland **149** Italië **57** Nederland **38**
Oostenrijk **31** Frankrijk **25**

Rechtstreekse beroepen

46

waarvan

41 niet-nakomings-
beroepen en

3 „dubbele niet-
nakomingsberoepen“

Hogere voorzieningen tegen beslissingen van het Gerecht

147

Advies

1

Aanvragen voor rechtsbijstand

12

Een partij die niet in staat is om de proceskosten te dragen, kan kosteloze rechtsbijstand aanvragen.

699 Afgesloten zaken

Prejudiciële procedures

447 waarvan **6** PPU

Rechtstreekse beroepen

37

waarbij **20** niet-nakomingen zijn vastgesteld tegen **11** lidstaten

waarvan **1** arrest inzake een „dubbele niet-nakoming”

Hogere voorzieningen tegen beslissingen van het Gerecht

198

waarvan **34** tot vernietiging van de beslissing van het Gerecht hebben geleid

Adviezen

3

Gemiddelde procesduur

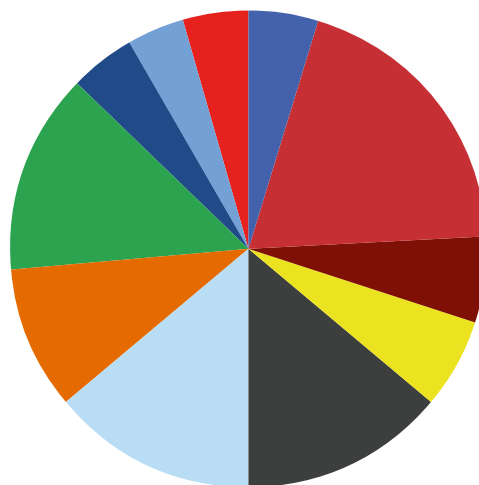
16,4 maanden

Gemiddelde duur van de de prejudiciële spoedprocedures

2,9 maanden

Hoofdzakelijk behandelde onderwerpen

- 62** Belastingzaken
- 20** Consumentenbescherming
- 19** Douane-unie
- 60** Intellectuele en industriële eigendom
- 22** Landbouw
- 86** Mededinging en staatssteun
- 27** Milieu
- 61** Ruimte van vrijheid, veiligheid en recht
- 26** Sociaal recht
- 17** Vervoer
- 43** Vrijheden van verkeer en vestiging en interne markt

GERECHT

Tot het Gerecht kan men zich in eerste aanleg wenden met rechtstreekse beroepen die worden ingesteld **door natuurlijke personen of rechtspersonen (bedrijven, verenigingen, etc.) en door de lidstaten** tegen wetgeving of besluiten van de instellingen, organen en instanties van de Europese Unie, en rechtstreekse beroepen om vergoeding te krijgen voor schade die door de instellingen of hun personeelsleden is veroorzaakt. Een groot deel van de rechtszaken bij het Gerecht zijn van economische aard: intellectuele eigendom (merken, tekeningen en modellen van de Europese Unie), mededinging, staatssteun, banktoezicht en toezicht op de financiële sector.

Het Gerecht is ook bevoegd om in ambtenarenzaken uitspraak te doen over geschillen tussen de Europese Unie en haar personeelsleden.

Tegen de beslissingen van het Gerecht kan een tot rechtsvragen beperkte hogere voorziening worden ingesteld bij het Hof van Justitie.

917 Nieuwe zaken

Rechtstreekse beroepen

807

waarvan

298 intellectuele-eigendomszaken

86 ambtenarenzaken

423 andere rechtstreekse beroepen (waaronder 31 beroepen die door de lidstaten zijn ingesteld)

Aanvragen voor rechtsbijstand

56

Een partij die niet in staat is om de proceskosten te dragen, kan kosteloze rechtsbijstand aanvragen.

895 Afgesloten zaken

Rechtstreekse beroepen

721

waarvan

376 intellectuele-eigendomszaken

66 ambtenarenzaken

279 andere rechtstreekse beroepen

Hogere voorzieningen tegen beslissingen van het Gerecht voor ambtenarenzaken

40

waarvan

11 waarin de vernietiging van de beslissing van het Gerecht voor ambtenarenzaken is uitgesproken

Het Gerecht voor ambtenarenzaken (GVA), opgericht in 2004, heeft op 31 augustus 2016 zijn activiteiten gestaakt in het kader van de hervorming van de gerechtelijke structuur van de Europese Unie. De zaken die op die datum in behandeling waren, zijn overgedragen aan het Gerecht, dat vanaf 1 september 2016 de rechterlijke instantie bevoegd voor beroepen op ambtenarengedrag is.

Gemiddelde procesduur

16,3 maanden

Beslissingen van het Gerecht waartegen hogere voorziening bij het Hof van Justitie is ingesteld

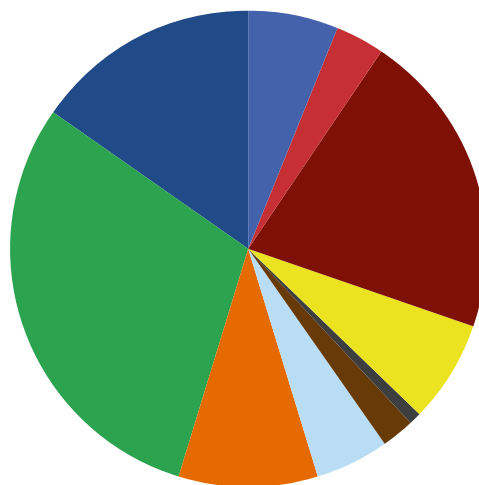
22 %

1 508

Aanhangige zaken

op 31 december 2017

Hoofdzakelijk behandelde onderwerpen

- 27** Aanbestedingen
- 187** Ambtenarenstatuut
- 62** Beperkende maatregelen
- 116** Economisch en monetair beleid
- 370** Intellectuele eigendom
- 43** Landbouw
- 84** Mededinging
- 12** Milieu
- 256** Staatssteun
- 76** Toegang tot documenten

3 Een jaar
van openheid
en uitwisseling

A

BELANGRIJKSTE EVENEMENTEN

De dialoog tussen het Hof van Justitie van de Europese Unie en de nationale rechters en Europese burgers blijft niet beperkt tot gerechtelijke procedures. Elk jaar wordt er bij tal van gelegenheden van gedachten gewisseld.

Wat dat betreft is 2017 een jaar van vele ontmoetingen en discussies geweest, die bijdragen tot de verspreiding van het recht en de rechtspraak van de Unie en tot het begrip daarvan.

27
maart

Symposium
van
magistraten
en 60e
verjaardag
van de
Verdragen
van Rome

Magistraten van verschillende rechterlijke colleges binnen de lidstaten komen elk jaar bijeen voor het Symposium dat door het Hof wordt georganiseerd om over meerdere Unierechtelijke onderwerpen van gedachten te wisselen. Dit evenement heeft tot doel om de rechterlijke dialoog tussen het Hof en de nationale rechters te verstevigen, met name in het kader van verzoeken om een prejudiciële beslissing, maar ook om de verspreiding en de uniforme toepassing van het recht van de Unie te bevorderen. De nationale rechters zijn immers de eersten die deze bepalingen toepassen op de geschillen die zij moeten beslechten.

Dit jaar is het Symposium van magistraten georganiseerd in het kader van de 60e verjaardag van de ondertekening van de Verdragen van Rome. Om dit evenement te vieren heeft het

Hof de presidenten van de grondwettelijke en hoogste gerechtshoven (ongeacht of die van burgerrechtelijke, strafrechtelijk, bestuursrechtelijke of grondwettelijke aard waren) uitgenodigd. Rond 70 daarvan zijn op de uitnodiging ingegaan. Doel is de rechtspleging in een netwerk in de schijnwerpers te zetten, waardoor een echte Europese ruimte van recht ontstaat, en daarbij de historische dimensie van die samenwerking van het Hof met de nationale rechterlijke instanties, waartoe de hoogste nationale rechters in hoge mate hebben bijgedragen, te onderstrepen.

In die context neemt het Hof een Verklaring aan, die het op zijn website publiceert, waarin die samenwerking op plechtige wijze tot uitdrukking wordt gebracht.

De deelnemers van het Symposium van magistraten 2017.

Verklaring van het Hof van Justitie van de Europese Unie ter gelegenheid van het Forum van Magistraten ter viering van de 60e verjaardag van de ondertekening van de Verdragen van Rome

De Europese Unie vormt een rechtsunie die sinds de ondertekening van de Verdragen van Rome niet alleen een belangrijke uitbreiding, maar ook een significante verdieping heeft ondergaan.

De 60e verjaardag van deze ondertekening biedt de gelegenheid om het belang te onderstrepen van de steeds hernieuwde dialoog tussen het Hof van Justitie van de Europese Unie en de nationale rechterlijke instanties, die wordt gevoerd met respect voor hun eigen culturen en rechtsstelsels en voor de talen waarin zij zich uitdrukken.

In deze geest heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie de presidenten van de grondwettelijke en hoogste rechterlijke instanties van de lidstaten in Luxemburg ontvangen teneinde het netwerk van justitiële samenwerking, dat de opkomst van een ware Europese ruimte van recht waarborgt, te verdiepen.

Het Hof benadrukt de wezenlijke rol van het justitieel netwerk van de Europese Unie – dat wordt gevormd door de nationale rechterlijke instanties en het Hof van Justitie – bij de ontwikkeling en de eerbiediging van de grondrechten alsmede van de waarden van democratie en rechtsstaat waarop deze Unie is gegrondvest.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie zal de hem bij de Verdragen opgedragen taak om de eerbiediging van het recht door en voor allen te verzekeren en zodoende de gemeenschappelijke waarden van de Europese burgers en de lidstaten te waarborgen, blijven vervullen in nauwe samenwerking met de nationale rechterlijke instanties.

31 maart

Finale van de
„European Law
Moot Court
Competition”

De *European Law Moot Court Competition*, die al bijna 30 jaar wordt georganiseerd door de European Law Moot Court Society, is een pleitwedstrijd die tot doel heeft om de kennis van het recht van de Unie bij rechtenstudenten te bevorderen. Hij wordt gezien als een van de meest prestigieuze wedstrijden ter wereld, en de finale vindt elk jaar bij het Hof plaats. Dan treden teams van studenten uit alle lidstaten van de Unie, maar ook uit de Verenigde Staten, tegen

elkaar aan tijdens pleitzittingen voor een jury die is samengesteld uit leden van het Hof van Justitie en het Gerecht. De winnaar van de editie 2017 is het team van de **City University van Londen**, terwijl de prijzen voor „beste advocaat-generaal” en „beste gemachtigde van de Commissie” zijn uitgereikt aan Julie Benedetti van de **HEC-school van Parijs** (Frankrijk) respectievelijk Mikoláš Ružek van de **universiteit van Helsinki** (Finland).

15-22 april

The
Luxembourg
Forum 2017

Sinds 1998 komen het Hof van Justitie van de **Europese Unie en de Supreme Court** van de Verenigde Staten periodiek bij elkaar in ofwel Luxemburg, ofwel de Verenigde Staten om de dialoog tussen beide, die 20 jaar geleden is gestart, voort te zetten. Die ontmoetingen hebben in 2012 een formeel jasje gekregen door de oprichting van het „Luxembourg Forum”. De editie 2017 van dit forum heeft in de Verenigde Staten plaatsgevonden,

onder leiding van de Supreme Court, de University of Michigan en de American University. Een delegatie van het Hof van Justitie, bestaande uit de president en elf leden, is naar Ann Arbor (Michigan) en daarna Washington D.C. gegaan om deel te nemen aan een reeks bezoeken, werksessies en rondetafelgesprekken met hun Amerikaanse collega's. Het volgende Luxembourg Forum zal in 2020 in Luxemburg worden gehouden.

14 mei

„Open Dag”
van de
instelling

Ter gelegenheid van de Dag van Europa, die in alle lidstaten op 9 mei wordt gevierd ter herdenking van de toespraak van de Franse minister Robert Schuman op 9 mei 1950, organiseert het Hof van Justitie van de Europese Unie een „open dag”. Aan dit evenement nemen 150 ambtenaren van het Hof vrijwillig en actief deel. Zij leiden de bezoekers in een gezellige sfeer rond, waarbij de bezoekers de nodige uitleg krijgen. Tijdens die dag kunnen de burgers niet alleen de instelling zelf, haar taak en haar werking ontdekken, maar ook de architectuur en de door de lidstaten uitgeleende kunstwerken die er zijn ondergebracht en die de Europese artistieke en culturele tradities tot stralen brengen. Het Hof heeft dit jaar meer dan **3 600 bezoekers** aangetrokken.

11 september

Eerste
bijeenkomst
van het
Justitieel
Netwerk van
de Europese
Unie

Na het Symposium van magistraten heeft de president van het Hof de presidenten van de grondwettelijke en hooggerechtshoven verzocht om mee te werken aan de oprichting van het „Justitioneel netwerk van de Europese Unie” (RJUE), dat tot doel heeft om de samenwerking tussen de rechters ten dienste van een hoogwaardige Europese justitie te verstevigen. De eerste bijeenkomst van het RJUE heeft bij het Hof plaatsgevonden in aanwezigheid van de personen die in het kader van het netwerk het aanspreekpunt zullen zijn, afkomstig van

60 grondwettelijke en hooggerechtshoven van de lidstaten. Bij die gelegenheid hebben de deelnemers zich gebogen over praktische modaliteiten van de uitwisseling via het netwerk.

Het netwerk zal de wederzijdse kennis van het recht en de rechtspraak van de lidstaten bevorderen en ook een diepgaandere prejudiciële dialoog tussen het Hof van Justitie en de nationale rechters mogelijk maken.

Officiële bezoeken aan het Hof van Justitie van de Europese Unie //////////////

In het kader van het constante institutionele overleg tussen het Hof, de andere Europese instellingen, de internationale rechterlijke instanties en de instellingen en rechterlijke instanties van de lidstaten van de Unie, zijn door het Hof in 2017 ontvangen: een delegatie van de commissie juridische zaken van het Europees Parlement, Z.E. de heer Zeid Ra'ad Al Hussein, de hoge commissaris van de VN voor de mensenrechten, leden van de hooggerechtshoven van de EVA-landen, de „Europese Vrijhandelsassociatie” (IJsland, Noorwegen en Liechtenstein), delegaties van het Bundesverfassungsgericht en de Bundesfinanzhof van de Bondsrepubliek Duitsland, de hoofdofficier van justitie en een delegatie van de officieren van justitie van het parket bij het hoge hof van cassatie en justitie van Roemenië, delegaties van het administratieve hof van het Groothertogdom Luxemburg, de hoven van beroep van Karlsruhe, Luik en Colmar (Kalico) en de hoge raad voor de rechtspraak van de Italiaanse Republiek. Ook heeft het een delegatie van de Unterausschuss

Europarecht des Rechtsausschusses van de Duitse Bundestag ontvangen.

Het Hof heeft ook bezoek gekregen van verschillende vooraanstaande personen uit de lidstaten, met name Z.E. de heer Louis-Alkiviadis Abatis, ambassadeur van de Helleense Republiek bij het Groothertogdom Luxemburg, The Rt Hon. The Baroness Anelay of St Johns, Minister of State (Department for Exiting the European Union), de heer Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, de heer Antti Häkkinen, minister van Justitie van Finland, de heer Jan Jambon, vicepremier, en de heren Philippe De Backer en Theo Francken en mevrouw Zuhaila Demir, staatssecretarissen van de federale regering van België, en mevrouw Lucia Puttrich, minister voor Federale en Europese Zaken van de deelstaat Hessen.

B

KERNCIJFERS

Een constante dialoog met de juridische beroepsgroep

- Onderhouden van de rechterlijke dialoog met de nationale magistraten

Ontmoetingen met meer dan

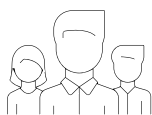
2 300

nationale magistraten

- ontvangst van nationale magistraten in het kader van het jaarlijkse Symposium van magistraten of in het kader van een stage van 6 of 10 maanden binnen het kabinet van een lid
- bij het Hof van Justitie georganiseerde seminars
- voordrachten voor nationale magistraten in het kader van verenigingen en Europese netwerken van rechters
- deelname aan de plechtige openingen van het gerechtelijke jaar van de hoogste en hogere nationale rechterlijke colleges en ontmoetingen met de presidenten of vicepresidenten van de Europese hooggeretshoven

- Bevorderen van de toepassing en het begrip van het recht van de Unie door de juridische beroepsgroep

673

groepen bezoekers

waaraan presentaties werden gegeven over de terechtzittingen die zij bijwoonden of over de werking van de rechterlijke instanties

waarvan

219

groepen uit de juridische beroepsgroep

of **3 805** personen

297

rechtenstudenten die in het kader van hun opleiding als stagiair zijn ontvangen

449

externe gebruikers

studenten, onderzoekers, hoogleraren die in de bibliotheek van de instelling onderzoek verrichtten

Een nauwere dialoog met de Europese burger

19 874

bezoekers

waarvan

3 627

tijdens de „open dag“

146

persberichten

in totaal

1 762

in de verschillende taalversies

Elk persbericht wordt in meerdere talen vertaald om het werk van de journalisten in de lidstaten te vergemakkelijken. Deze berichten zijn te vinden op de website curia.europa.eu

350

tweets die door de Twitter-accounts van het Hof zijn verzonden

met

42 000

volgers

120

verzoeken om toegang tot administratieve documenten en de historische archieven van de instelling

Ongeveer

28 000

verzoeken om informatie per jaar

Een regelmatige officiële en institutionele dialoog

26

officiële bezoeken

10

beleefdheidsbezoeken door vooraanstaande personen uit de lidstaten of van internationale organisaties

5

plechtige zittingen

4 Een
administratie
ten dienste
van de
rechtspleging.

Alfredo
CALOT ESCOBAR
Griffier

EEN GOED FUNCTIONERENDE, MODERNE EN MEERTALIGE ADMINISTRATIE

De griffier van het Hof van Justitie, de secretaris-generaal van de instelling, stuurt de administratieve diensten aan onder het gezag van de president. Hij vertelt hoe de diensten zich hebben ingezet om de gerechtelijke werkzaamheden te ondersteunen.

In de loop van 2017 hebben de diensten van het Hof van Justitie van de Europese Unie uitvoering gegeven aan de hervorming van de instelling, die tot de opheffing van het Gerecht voor ambtenarenzaken heeft geleid en voorziet in de geleidelijke overgang naar twee rechters per lidstaat in het Gerecht. Het Hof heeft in dat kader geen aanvullende middelen gekregen en het heeft zelfs zijn personeelsbestand moeten inkrimpen gedurende een periode van vijf jaar, in het kader van de teruggave van posten die de begrotingsautoriteit in 2013 had opgelegd.

In die context hebben de diensten van het Hof belangrijke inspanningen moeten leveren om de uitdaging van een toename van de activiteit en de productiviteit van de rechterlijke instantie aan te kunnen.

Die inspanningen waren met name gericht op het vinden van synergiën, samenwerkingsvormen en mogelijkheden om tot onderlinge afstemming te komen met het oog op een efficiënt gebruik van de middelen – middelen waarover de instelling verantwoording moet afleggen in het kader van de controles waaraan zij wordt onderworpen (met name in de context van de onderhandelingen over de begroting en de kwijtingsprocedure alsook het beleid van openheid dat wordt gevolgd).

Als onderdeel van die controles heeft de Rekenkamer van de Europese Unie in 2017 onderzocht hoe de rechterlijke instanties van de EU op beheersgebied presteren. Wat de administratieve kant van de werkzaamheden van de instelling betreft, heeft de Rekenkamer in het kader van dat onderzoek benadrukt dat de taak van de vertaaldienst bij de rechterlijke instanties goed wordt uitgevoerd (naleving van de termijnen) en ertoe aangespoord om met de integratie van IT-applicaties en de modernisering van de IT-systemen door te gaan.

Die aanpassingen passen binnen de doelstellingen van efficiëntie en kwaliteit die het Hof nastreeft met inachtneming van de meertaligheid, waarvan het behoud voor het Hof van wezensbelang is.

In het streven om die doelstellingen te bereiken is in september 2017 beslist om de administratieve werkzaamheden anders te organiseren, namelijk door de diensten rond drie assen te hergroeperen om tot consolidatie en een verbetering van de prestaties te kunnen komen. Zo zijn in het directoraat-generaal Administratie de eenheden samengebracht die ondersteuning bieden op het gebied van personeelsbeheer, financieel beheer, de gebouwen en voorzieningen. Het belang en het bijzondere karakter van de taalkundige diensten heeft geleid tot de oprichting van een directoraat-generaal Meertaligheid, waaronder de diensten Tolken en Juridische Vertaling zijn gegroepeerd. Tot slot omvat

het directoraat-generaal Informatie, gezien de verschillende aspecten die onder die noemer kunnen worden gebracht bij een Europese gerechtelijke instelling, tegenwoordig de dienst Informatica, de dienst Communicatie en de dienst die is belast met het documentenbeheer en de bibliotheekcollecties.

De human resources zijn in een dergelijke proces natuurlijk van groot belang. Op dat gebied is bijzondere aandacht uitgegaan naar de toegang van vrouwen tot posten die met verantwoordelijkheid gepaard gaan, zodat verzekerd is dat zij binnen het leidinggevend personeel vertegenwoordigd zijn.

De diensten van het Hof willen overigens bijdragen aan het opzetten van een aantal netwerken die bedoeld zijn om het beste te halen uit de prestaties, deskundigheid en vaardigheden die binnen de lidstaten en de instelling voorhanden zijn. Zo hebben zij na de bijeenkomst van de presidenten van de grondwettelijke en hooggerechtshoven van de lidstaten, die waren uitgenodigd om in maart 2017 de 60e verjaardag van de Verdragen van Rome te vieren, een uitwisselingsplatform opgezet om de verdere ontwikkeling van de Europese justitiële samenwerking te bevorderen. Ook wil het Hof een beroep doen op de vaardigheden van op juridisch gebied gespecialiseerde bibliotheken om de interne en externe prestaties van zijn eigen bibliotheek verder te ontwikkelen. Tot slot heeft de dienst Pers en Voorlichting zich aangesloten bij een netwerk van verslaggevers die in gerechtelijke communicatie zijn gespecialiseerd.

Het is in die geest van streven naar kwaliteit, met name op basis van de deelname van bekwame instanties en deskundigen uit de lidstaten, dat het Hof verder wil bijdragen aan het Europese project, waarvan het ongetwijfeld een van de hoofdspelers is.

Alfredo
CALOT ESCOBAR
Griffier

B

CIJFERS EN PROJECTEN

Een instelling die zich inzet voor de gelijkheid tussen man en vrouw

Met de vertegenwoordiging van vrouwen op leidinggevende posten binnen de verschillende diensten bevindt het Hof van Justitie van de Europese Unie zich in de hogere middenmoot van de Europese instellingen. In 2017 heeft het Hof, zoals het al sinds 2015 doet, samen met alle vrouwen in een leidinggevende functie verder nagedacht over maatregelen die meer vrouwen kunnen aansporen om naar managementfuncties te solliciteren en hun vertegenwoordiging op alle niveaus van de hiërarchie blijvend te versterken.

Vertegenwoordiging van de vrouwen

649 posten van administrateurs **53 %**

27 leidinggevende posten **36 %**

20 posten in het middenkader **36 %**

7 posten in het hoger kader **37 %**

2 174

ambtenaren en personeelsleden op 31 december 2017

850
Mannen
40 %

1 324
Vrouwen
60 %

Why does the Court of Justice of the EU Exist

” De burgers uitleggen hoe de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie hun dagelijkse leven beïnvloedt. ”

028 / 135

Het Hof op YouTube

Elke moderne rechterlijke instantie moet doeltreffend zijn taak aan de rechtszoekenden kunnen uitleggen. Het Hof van Justitie van de Europese Unie doet dat langs verschillende wegen, waaronder de sociale netwerken die, zoals YouTube, meer en meer door de burgers worden gebruikt.

Om zich tot het grote publiek te richten, dat meestal niet zo vertrouwd is met het recht, heeft het Hof meerdere korte filmpjes van 2 à 3 minuten geproduceerd. Die animatievideo's, waarin ook infographics te zien zijn en waarin in eenvoudige woorden een toelichting wordt gegeven door de verteller, hebben een korte en gemakkelijk te begrijpen inhoud. Het doel is om de burgers uit te leggen hoe de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie hun dagelijkse leven beïnvloedt.

De eerste twee animatievideo's zijn in 2017 op YouTube gepost. Zij hebben de volgende thema's:

- *Waarom is er een Hof van Justitie van de Europese Unie?*
- *Hoe werkt dat Hof?*
- *Wat doet het Hof voor ons?*
- *Hoe beschermen het Hof van Justitie en het Gerecht mijn rechten?*

De animatievideo's zijn zo ontworpen en aangepast dat die op het scherm van smartphones, tablets maar ook op grote schermen kunnen worden bekeken. Zij zijn dus een aantrekkelijke ondersteuning voor presentaties of lessen.

Het project, dat in 2016 is gestart en in 2017 is uitgevoerd, zal in 2018 een voortzetting krijgen in de vorm van nieuwe titels die op de belangen van de burgers zijn afgestemd.

Een milieuvriendelijke instelling

Het Hof van Justitie van de Europese Unie voert al enkele jaren een ambitieus milieubeleid. Daarmee wil het voldoen aan de strengste normen op het gebied van duurzame ontwikkeling en milieubehoud.

Bij de onroerendgoedprojecten van de instelling en het dagelijks beheer van de middelen en instrumenten die zij tot haar beschikking heeft, is die milieuzorg een constant aandachtspunt, wat blijkt uit het feit dat op 15 december 2016 de EMAS-registratie (Eco-Management and Audit Scheme) is verkregen.

Deze certificering, die bij een Europese verordening in het leven is geroepen en wordt verleend aan organisaties die voldoen aan zeer strenge voorwaarden op het gebied van hun milieubeleid en hun inspanningen voor milieubehoud en duurzame ontwikkeling, is een belangrijke erkenning voor het ecologisch engagement van het Hof en de aanzienlijke milieuprestaties die het heeft geleverd.

Die certificering heeft tot concrete resultaten geleid in de vorm van milieuprojecten waarvan de impact zich niet tot onze instelling beperkt, met name op het gebied van de mobiliteit.

Zo heeft het personeel van het Hof in mei en juli deelgenomen aan het initiatief van de Luxemburgse Staat dat „**Mam vélo op d'Schaff**” (in het Nederlands: „Met de fiets naar het werk”) heet, een campagne van de Luxemburgse verkeersbond (Verkéiersverbond) die tot doel heeft om de burgers bewust te maken van milieuvriendelijke transportmiddelen en met name het gebruik van de fiets. Omdat de deelname onder het personeel groot was, zijn meer dan 33 000 km afgelegd, wat een besparing betekent van bijna 6 ton CO²-uitstoot. Aan het Hof is dan ook de tweede prijs van de „bedrijvenchallenge” uitgereikt door de staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling en Infrastructuur van de Luxemburgse regering.

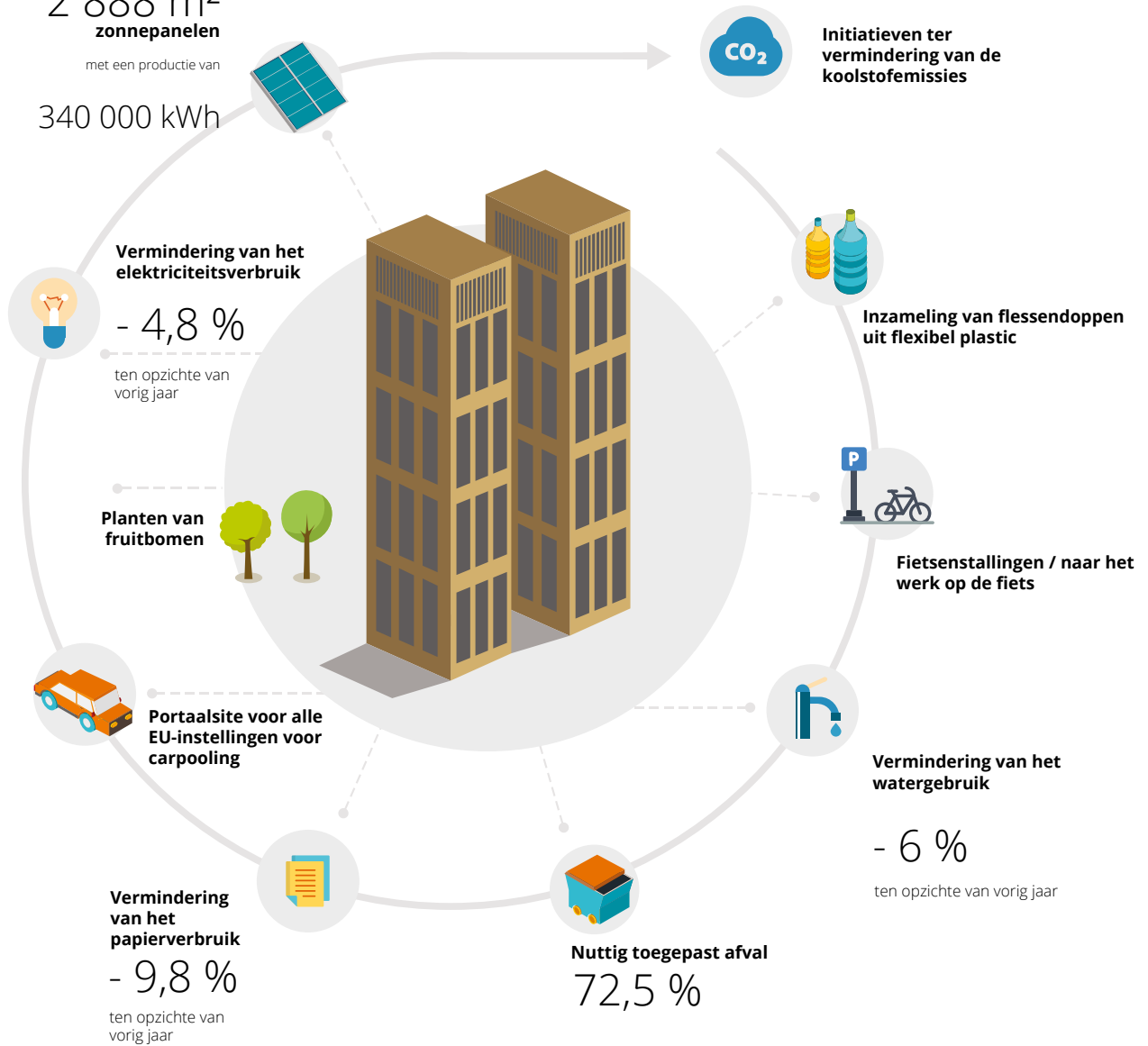
Bovendien heeft het Hof beslist om 51 nieuwe plaatsen voor de stalling van fietsen voor te behouden in het kader van de bouw van de derde toren.

Tot slot neemt het Hof al enkele jaren deel aan de **Europese week van de mobiliteit** om zijn personeel bewuster te maken van de effecten van de dagelijks afgelegde trajecten op het milieu.

2 888 m²
zonnepanelen

met een productie van

340 000 kWh

5

**Blik op
de toekomst**

DE MEERTALIGHEID, EEN FUNDAMENTELE WAARDE VAN DE EUROPESE UNIE

Het Hof van Justitie van de Europese Unie streeft niet alleen het kerndoel van een kwalitatief hoogwaardige rechtspleging na, het hecht ook groot belang aan de meertaligheid als fundamentele waarde van de Europese Unie.

De eerbiediging van integrale meertaligheid is een uitdaging waarvoor de instelling permanent is geplaatst. Voor de regeling van het taalgebruik van het Hof is er bij geen enkele andere rechterlijke instantie in de wereld een equivalent te vinden, aangezien elk van de officiële talen van de Unie procestaal kan zijn. Het Hof is dan ook verplicht om in de procestaal met de partijen te communiceren en om ervoor te zorgen dat zijn rechtspraak in de 24 officiële talen van de EU wordt verspreid. Het moet met 552 mogelijke taalcombinaties voor meer dan één miljoen vertaalde pagina's per jaar zorgen en ongeveer 700 zittingen en bijeenkomsten per jaar waarop simultaan wordt getolkt.

Om de kernwaarde van de meertaligheid, als essentieel bestanddeel van Europa, te beschermen, heeft het Hof beslist om zijn taalkundige diensten per 1 januari 2018 bij elkaar te voegen. Daartoe is het directoraat-generaal Meertaligheid opgericht, dat bestaat uit de diensten Tolken en Juridische Vertaling. Het Hof is de eerste instelling van de Europese Unie die zich van een dergelijk directoraat-generaal voorziet, waarvan de taak zal bestaan in het nog efficiënter beheren van de belangen en problemen die met de meertaligheid verband houden. Het Hof heeft daarmee het accent willen leggen op het feit dat de meertaligheid een verrijking is die met het devies van de Unie in overeenstemming is, namelijk „eenheid in verscheidenheid” – waaronder verscheidenheid op taalgebied. In het kader van de bevordering van de meertaligheid zal het Hof in 2018 het 40-jarig bestaan van zijn vertolkingsdienst en de 60e verjaardag van verordening nr. 1 over de regeling van het taalgebruik in de EU vieren.

The image features a vibrant red background with a complex, abstract geometric composition. At the center is a large white circle containing the text "6 Volg ons!". The number "6" is in a bold, black, sans-serif font. A thin black diagonal line runs from the top right of the "6" down towards the text. "Volg" is written in a gold, sans-serif font, and "ons!" is in a black, sans-serif font. The background is filled with various geometric shapes: two grey rectangular blocks with a grid pattern, a golden pyramid, a white triangle with a dashed circle inside, and several other triangles and polygons in shades of red, grey, and gold. A dotted circle is centered on the white circle, and various small dots and lines are scattered throughout the composition, creating a sense of depth and movement.

6 / **Volg**
ons!

Ga naar het zoekportaal voor de rechtspraak van het Hof van Justitie en het Gerecht via de Curia-site:

curia.europa.eu

Volg het nieuws over de rechtspraak en de instelling:

- door de **perscommuniqués** te lezen, op het adres: curia.europa.eu/jcms/PressRelease
- door een abonnement op de **RSS-feed** van het Hof te nemen: curia.europa.eu/jcms/RSS
- door de **Twitter-account** van de instelling te volgen: @CourUEPresse of @EUCourtPress
- door de **app CVRIA** voor smartphones en tablets te downloaden

Meer weten over de activiteiten van de instelling:

- ga naar de pagina over het **Jaarverslag 2017**: curia.europa.eu/jcms/AnnualReport
  - **Jaaroverzicht**
  - **Verslag over de gerechtelijke werkzaamheden**
  - **Verslag over het beheer**
- bekijk de **animatievideo's** op YouTube

Vraag toegang tot de documenten van de instelling:

- de **historische archieven**: curia.europa.eu/jcms/archive
- de **administratieve documenten**: curia.europa.eu/jcms/documents

Bezoek het Hof van Justitie van de Europese Unie:

De instelling biedt belangstellenden de mogelijkheid om speciaal ontworpen bezoekersprogramma's te volgen, die zijn afgestemd op de interesses van elke groep (een terechtzitting bijwonen, een rondleiding door de gebouwen of langs de kunstwerken, studiebezoek):

curia.europa.eu/jcms/visits

Overige informatie over de instelling:

- Schrijf ons via het **contactformulier**: curia.europa.eu/jcms/contact

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

HOF VAN JUSTITIE
L-2925 LUXEMBOURG
LUXEMBURG
TEL. +352 4303-1

GERECHT
L-2925 LUXEMBOURG
LUXEMBURG
TEL. +352 4303-1

Het Hof op internet: curia.europa.eu

Printed by Imprimerie Centrale in Luxembourg.

Manuscript voltooid in mei 2018

Voor het gebruik dat van de hierin opgenomen gegevens wordt gemaakt, is noch de instelling noch een persoon die handelt in naam van de instelling verantwoordelijk.

Luxemburg: Hof van Justitie van de Europese Unie / Directie Communicatie – Eenheid Publicaties en Multimedia

© Europese Unie, 2018

Foto's © Georges Fessy

Foto's © Gediminas Karbauskis

Reproductie met bronvermelding toegestaan

Het gebruik of de reproductie van foto's of andere documenten waarvan de Europese Unie niet de auteursrechthebbende is, is zonder de toestemming van de auteursrechthebbende niet toegestaan.

Print	ISBN 978-92-829-2743-4	ISSN 2467-1371	doi:10.2862/053064	QD-AQ-18-101-NL-C
PDF	ISBN 978-92-829-2769-4	ISSN 2467-1606	doi:10.2862/4242	QD-AQ-18-101-NL-N
EPUB	ISBN 978-92-829-2761-8	ISSN 2467-1606	doi:10.2862/015324	QD-AQ-18-101-NL-E

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

DIRECTIE COMMUNICATIE
EENHEID PUBLICATIES EN MULTIMEDIA

Publicatiebureau

ISBN 978-92-829-2769-4